

K BUDDHISMU U VIETNAMCŮ V ČESKÉ REPUBLICE: OD NENÁPADNÝCH POČÁTKŮ V IDEOVOU PÁTEŘ VIETNAMSKÉ DIASPORY VE STŘEDNÍ EVROPĚ?

STANISLAV BROUČEK

Abstract: **Vietnamese Buddhism in the Czech Republic: From Cautious Beginnings to an Ideological Backbone for the Vietnamese Diaspora in Central Europe?**

When the Vietnamese in the Czech Republic think about the function and importance of Buddhism for their own adaptation to the Czech environment, three basic levels have to be distinguished. First, in the Buddhist tradition ancestor worship and respect for previous generations is the basis for the extraordinary intergenerational solidarity, which can be seen in Vietnamese families. Secondly, Buddhism is evidently linked to a cult of wealth. We may see examples of rich members of the community who provide financial assistance to the establishment and operation of Buddhist temples. Thirdly, we can see signs that Buddhism serves as a tool of identification for members of the newly established national minority and unites them with the home country, i.e. the Socialist Republic of Vietnam.

Key words: Vietnamese in the Czech Republic, integration, Buddhism

Klíčová slova: Vietnamci v České republice, integrace, buddhismus

ÚVOD

Podtitul tohoto příspěvku lze chápat spíše jako malou nadsázku platící pro současnost, avšak pro blízkou budoucnost to může znamenat (i když s otazníkem), že buddhismus by mohl sehrávat výraznější roli u této středoevropské vietnamské diaspory. Dnes zatím můžeme hovořit o náznacích či tendenci vedoucí k tomuto cíli. Pokusím se v následujícím výkladu tuto tendenci vysvětlit.

Pokud Vietnamci v České republice uvažují o funkci a významu buddhismu pro svou vlastní adaptaci v českém prostředí po přesídlení, děje se tak ve třech základních rovinách.

V první rovině vychází jejich vztah k buddhismu z tradice *kultu předků*. Úcta k předcházejícím generacím je vlastně základem mimořádné mezigenerační solidarity, kterou můžeme pozorovat ve vietnamských rodinách.

Do druhé roviny bych přiřadil očividné spojování buddhismu *s kultem bohatství*. Projevuje se zde jednak prestižní stránka v postojích zbohatlého, tudíž úspěšného podnikatele, jak sami Vietnamci říkají „respektované“ osobnosti, vůči dalším členům lokální komunity. Zároveň v tom můžeme spatřovat prvky snahy zbohatlého jedince o ovliv-

nění (možná i ovládnání) konkrétní lokální komunity okázalým postojem, jímž iniciuje a finančně zabezpečuje zřízení a chod buddhistického stánku.

A konečně ve třetí rovině významu buddhismu u Vietnamců v České republice je možné vidět, že buddhismus slouží jako *nástroj jisté identifikace* příslušníků této nově ustanovené národnostní menšiny s prvky sjednocování (sbližování, či minimálně těsnější komunikace) v rámci vietnamské diaspory ve střední Evropě a v komunikaci s domovem, tj. Vietnamskou socialistickou republikou.

Toto konstatování je třeba chápat spíše jako vstupní skicu pro hloubkový výzkum, který nás v tomto tématu teprve čeká. Svůj názor konstatuji na základě vlastních sond při výzkumech obecných stránek adaptace či integrace vietnamského etnika v českých zemích, které jsem prováděl od konce 90. let minulého století do současnosti. To znamená, že naznačené tři roviny problematiky buddhismu u současných Vietnamců v České republice neprezentují na základě speciálně zaměřeného výzkumu na buddhismus.

KE VZTAHU PŘEDSTAVITELŮ BUDDHISMU K SOUČASNÉMU VIETNAMSKÉMU STÁTU

Nepochybně se jedná o poměrně strukturovaný vzájemný poměr představitelů vietnamského buddhismu a představitelů státního a stranického aparátu ve Vietnamu. O jeho komplexní postizení tento příspěvek samozřejmě neusiluje a ani z několika objektivních důvodů usilovat nemůže. Jeho připomenutí na následujícím příkladu ovšem ukazuje zvláštní „prostupnost“ ideové (ideologické) hranice mezi těmito na první pohled antagonistickými světy. Je-li třeba hledat smysl této „vzájemnosti“ u obou vzdálených světů právě uvnitř (či prostřednictvím) tolik zkoušeného vietnamství během druhé poloviny 20. století nebo zda to můžeme přijmout jako přirozenou nutnost hledat kompromis (vyústění) mezi buddhistickou koncepcí individuální duchovní dokonalosti a praktickou potřebou řešit tíživé sociální problémy současného Vietnamu, je asi jedna z cest porozumět tomuto vztahu. Není však jednoduchá. Vyžaduje speciální výzkum a specialisty při tomto výzkumu.¹

Nicméně vydejme se cestou avizovaného příkladu proto, abychom naznačili, v jakých obrysech se tento vztah odvíjí a také abychom ukázali, že vietnamská společnost teprve hledá své „nové“ pozitivní autority, které budou profilovat současné vietnamství,

¹ Navíc náboženský život ve Vietnamu není totožný s problematikou buddhismu v této zemi, avšak z reakcí Vietnamců v ČR lze usuzovat, že v systému „tradicí“, tj. mezigeneračního předávání, je buddhismus výraznou složkou, a to stále zesilující ve svém významu. Srv. *Náboženství ve Vietnamu*. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2010: Vietnamský duchovní přístup k životu se dá vyjádřit tím, čemu se říká Tam giáo, „Tři cesty“, tedy spojení buddhismu, konfucianství a taoismu, a to podle potřeby, co mohou tato učení nabídnout. *Buddhismus* poskytuje propracovaný výklad světa, odpovědi na zásadní otázky a obrovskou kulturní tradici, *konfucianství* řešení praktického života a principy fungování ve společnosti a *taoismus* dává lidem návody ke svobodě a osobnímu vyjádření, je to také prostor pro tajemné a nepochopitelné. Ve Vietnamu jsou další náboženství: *Islám* zaznamenal mnohem víc zřetelnějších změn než ostatní přejatá náboženství. Pro Vietnamce například neplatí posvátná pouta do Mekky ani zákaz pítí alkoholu. Islám je vyznáván hlavně v jižní části země, a to asi 0,5 % obyvatel. Dnes je Vietnam za Filipínami druhou asijskou zemí s nejvyšším počtem katolíků, katolickou víru vyznává asi 10 % obyvatel. Sektu Cao Dai vyznává přibližně 2,5 % obyvatel.

a to zvláště s určením k jakým hodnotám se mladí lidé budou upínat. Tím příkladem může být vyznání jedné z autorit nově se prosazující ve vietnamské společnosti, která právě o roli autorit ze svého pohledu hovoří.

Jedná se o Vietnamce jménem Thich Quang Do (Thích Quảng Độ), který byl od srpna 2008 nejvyšším představitelem Sjednocené buddhistické církve ve Vietnamu.² Tento muž narozen 27. listopadu 1928 byl a možná je vůdčí osobností disidentského hnutí. Několikrát byl navržen na Nobelovu cenu. Shrňme-li jeho postřehy o profilu respektované autority ve Vietnamu,³ můžeme vyjádřit následující dojem: přestože je to tak významná osobnost, několikrát vězněná, pak zavřená v domácím vězení, považující stále komunismus za zlo a odhalující nebojácně v každém projevu svou disidentskou linii, tedy kritiku a odpor vůči stávající moci, tento muž věří i nadále v možnost *osvícení* současné pro něho zkažené vietnamské moci. Nechce tuto moc *likvidovat*, odstranit, nýbrž vkládá do ní naději, že se sama obrodí.

Především tento buddhistický hodnostář vychází ze všeobecně přijímaného modelu, který ve zkratce možno představit asi tak, že komunální prostředí je zformováno z více-méně anonymních jednotlivců na jedné straně a na druhé z respektovaných osobností. Přitom respektovaná osobnost funguje v prvním plánu jako naděje, jako ideální princip navozující atmosféru šance, a pak až v druhé řadě jako vykonavatel reálných projevů pomoci někomu konkrétnímu či celé skupině. Tento mnich klade hlavní důraz na to, že každý vykonavatel moci je především také lidská bytost.

Vše se tudíž točí kolem následující podmínky formulované tímto mnichem: aby respektovaná osobnost mohla přinášet anonymním jednotlivcům *štěstí* (včetně nějakého hmotného uspokojení), musí být sama šťastná. Komunističtí funkcionáři (a můžeme to aplikovat na veškeré respektované osobnosti, včetně lokálních bossů v České republice) nejsou podle Thich Quang Do šťastní, neboť kradou a loupí.⁴

Vietnamská komunitní sféra v České republice je prezentována českým prostředím většinou s důrazem či poukazem na výrazné jevové rysy, které bývají uzavřeny buď do kritiky, nebo jsou jimi vyzvedávány kvality vietnamského způsobu života. Tak například na jedné straně, říká třeba Miroslav Nožina,⁵ že mezinárodní vietnamské podsvětí zapustilo v České republice kořeny a že s místní emigrantskou komunitou žije ve svérázné predátorské symbióze (opět náznak vůdcovské role „mocných“ jednotlivců pro zbylou masu anonymních jednotlivců). Na druhé straně především Česko-vietnamská společnost se pouštěla a stále pouští do nadšené obhajoby vietnamské existence v ČR a žádala pro Vietnamce uznání národnostní menšinou, což se nakonec

² Je autorem „Appeal for Democracy in Vietnam“. Viz článek o něm: Profile on Most Venerable Tich Quang Do, Head of the Unified Buddhist Church of Vietnam <http://www.queme.net/eng/thichquangdo.php> [10. 6. 2011].

³ (Například v rozhovoru v MF Dnes 3. 8. 2009 – rozmlouval Tomáš Nídr) Do tohoto modelu pan Thich vložil svou představu o nové autoritě pro současné Vietnamce. Podle něho by to klidně mohl být člen komunistické strany Vietnamu. Když se novinář podívoval a ptal se dál, zda ví o někom, kdo by to mohl být, odpověděl formulací znějící jako jisté přesvědčení nebo naděje, že takoví lidé jistě jsou, „*nyní jsou ve skrytu, ale když čas nastane, určitě se objeví*“, řekl.

⁴ V interview http://www.oslofreedomforum.com/speakers/thich_quang_do.html se tento buddhistický mnich vyjadřoval o vztahu ke komunistické moci ve Vietnamu [14. 6. 2011].

⁵ Miroslav Nožina v článku pro Infoservis Společnosti Člověk v tísní Vietnamské podsvětí <http://www.infoservis.net/art.php?id=1036440967>.

stalo v roce 2013, pravděpodobně v rámci předvolebních politických taktik české stranické konkurence.

Jak vidí Vietnamci sami sebe, co si myslí o integraci do české společnosti a hlavně, co by chtěli sami dělat, je mým dlouhodobým tématem.⁶ Avšak hned je třeba poznamenat, že proniknout pod velmi houževnatý povrch obranných reflexivních postojů k podstatě jejich mentality, je úkol vězící ve stále vzdalujícím obzoru. Problematika buddhismu je jedním z nových aspektů, které do této integrace vstupují a zřejmě budou vstupovat stále výrazněji. Buddhismus u Vietnamců v České republice nezůstane tudíž omezen či zúžen jen na vnější projevy či vnější symboly. A to hlavně proto, že o vnější okázalou proceduru (a to čehokoli) nejde ani těm, co se snaží praktikovat buddhismus a už vůbec o to nejde průměrnému Vietnamci v České republice.

K PROJEVŮM BUDDHISMU U VIETNAMCŮ V ČESKÉ REPUBLICE

Na jedné straně kult předků najdeme v symbolice vybavení naprosto všech vietnamských domácností nehledě na sociální status, na postavení té které rodiny v lokální komunitě. Těmito buddhistickými symboly kultu předků jsou *domácí oltáře*, a to naprosto různých velikostí od skromné poličky s vonnými tyčinkami, vodou, penězi pro mrtvé, potravinami atd. až po výjimečně rozměrné oltáře, dokonce znám případ domácího oltáře, který se proměnil ve svatyni, když majitel bytu věnoval pro oltář jednu celou místnost svého bytu v panelovém domě.

Chci říci, že na jedné straně je to kult předků, který ukotvuje člověka v rodinných generačních souvislostech prostřednictvím tohoto buddhistického ritu, specifické rodinné bohoslužby, na druhé straně kult bohatství lze chápat ve vztahu k buddhismu jako pomůcku (nástroj) k formování sociálního statusu jisté skupiny lidí (těch bohatých) při získávání prestiže nebo dokonce k očekávanému vymezování v chování uvnitř té které lokální vietnamské komunity v České republice.

Je třeba hned dodat, že to, co zde prezentuji, funguje zatím v počátcích a pokusím se to demonstrovat na několika příkladech. A to v zápětí až učiním ještě malý dodatek k třetí rovině, k pokusu o objasnění rozvíjejícího se významu buddhismu, který vězí v tom, že buddhismus počíná sehrávat identifikační úlohu a má ambici stát se ústřed-

⁶ BROUČEK, S.: Silueta vietnamské přítomnosti v ČR (K základní charakteristice migrační skupiny). [Silhouette of the Vietnamese presence in the Czech Republic (On Fundamental Characteristics of the Migration Group)]. *Národopisný věstník*, 2013, 30 /72/, č. 1, s. 5–19; BROUČEK, S.: Vietnamský obchod a česko-německé příhraniční kontakty. In *Navzdory hranicím. (Trotz der Grenze). Migrační procesy na česko-německém pomezí*. Plzeň, 2013, s. 222–239; BROUČEK, S.: Integrace Vietnamců do české společnosti. [14. 2. 2015]. Dostupné na http://www.youtube.com/watch?feature=player_detailpage&v=qAjOvls95e0#t=33s. Ze starších prací autora je to např.: BROUČEK, S.: *Český pohled na Vietnamce*. Praha, 2003; BROUČEK, S.: Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR. První část. In UHEREK, Z. (ed.): *Integrace cizinců na území České republiky. Výzkumné zprávy a studie vytvořené na pracovištích Akademie věd České republiky*. Praha, 2003, s. 7–184; BROUČEK, S.: Integrační tendence vietnamského etnika v českém lokálním prostředí. *Český lid, Etnologický časopis*, 2005, 92, č. 2, s. 129–154; BROUČEK, S.: Hledání důvěry imigrační skupiny v prostředí české majoritní společnosti. *Vietnamské etnikum*. In UHEREK, Z. (ed.): *Kultura – společnost – tradice 2. Soubor statí z etnologie, folkloristiky a sociokulturní antropologie*. Praha, 2006, s.131–168.

ním symbolem vietnamství a vietnamské kultury v českých zemích, potažmo v zemích střední Evropy.

Pro Vietnamce-jednotlivce, kteří se buddhismu věnují (tj. mají na to čas se v buddhistickém učení vzdělávat, většinou prostřednictvím internetu) se jedná o duchovní rozvoj. Lze odhadnout, že se to týká v celé České republice spíše několika výrazných jednotlivců. Běžní vietnamští obchodníci na takou formu duchovního života nemají čas nebo je takové problémy zkrátka nezajímají. V žádném případě u těch, které to naopak zajímá, nelze v této činnosti (ať už se jedná o rodinnou tradici či pokusy o šíření buddhismu) spatřovat snahu o konfrontaci nebo snad vyvolávání konfliktu. Nelze také pozorovat žádné projevy okázalosti či zásadové prezentace vůči české majoritě, třeba v odívání. Naopak oblečení buddhistického mnicha, kromě slavnosti nebo obřadu v chrámu (svatyni) by působily rozpaky, a nebo dokonce pousmání i u běžných vietnamských trhovců.

Udělal jsem v tomto ohledu jednu osobní zkušenost: před šesti léty jsem požádal o spolupráci praktikujícího buddhistu (takto původně relativně úspěšného podnikatele z Krupky u Teplíc v Čechách, který měl a má v úmyslu založit v ČR buddhistický klášter), aby mne seznámil s tímto fenoménem v reálné situaci vietnamských komunit v lokálním prostředí české majority. Domluvili jsme se, že spolu budeme objíždět důležitá místa v České republice, kde se zakládají buddhistické svatyně (či malá lokální centra k šíření buddhismu mezi Vietnamci). Tento muž se mnou cestoval v mnišském oblečení. Všiml jsem si, že právě toto jeho mnišské oblečení budí na vietnamských tržnicích a částečně také ve vietnamských restauračních zařízeních minimálně zvláštní pozornost nebo, jak už jsem uvedl občas i rozpaky. Musím se přiznat, že mám dosud jisté problémy s interpretací oné rozpačitosti postojů běžných Vietnamců, kteří reagovali na české veřejnosti na mnišské oblečení, to znamená oblečení, které můžeme považovat za symbol buddhismu, potažmo vietnamské kultury.

Když jsem se snažil najít vysvětlení u tohoto mnicha přímou otázkou, co znamená reakce jeho vietnamských spoluobčanů Vietnamu (pozn. jen mizivá část této populace má české státní občanství), dozvěděl jsem se asi toto, co mohu shrnout následujícím způsobem: jemu to připadalo spíše normální, protože rozpačitý úsměv (jak je všeobecně známo) vyjadřuje jistou míru zahanbení, nikoli pohrdání nebo posměch. Čili on byl s reakcí Vietnamců na své oblečení docela spokojen. Nakonec mi k tomu dodal: věřím však, že oni za mnou nakonec přijdou...

Šíření buddhismu mezi Vietnamci v českém prostředí probíhá jednak po linii přirozené rodinné tradice (oltáře k uctívání kultu předků), přičemž to nelze zřejmě chápat jako uvědomělé praktikování buddhismu. Několikrát jsem dostal v rodinách Vietnamců odpověď na otázku, proč svůj oltářík sestavují právě tímto způsobem a co jednotlivé součásti znamenají, prostou odpověď: takto jsme to v rodině u nás ve Vietnamu dělali. Druhá linie „šíření“ buddhismu je založena na principu „zakladatelské povinnosti či zodpovědnosti“ majetného individua.

O POČÍNAJÍCÍCH BUDDHISTICKÝCH CENTRECH V ČESKÉ REPUBLICE

V následujících příkladech se uplatňují jmenované tři roviny projevů buddhismu Vietnamců v České republice, které můžeme pro zjednodušení nazvat: *kult předků, kult bohatství a kult vietnamství*.

Všechny tyto tři roviny nesou v sobě základní impuls uctívání (cultus). Ovšem v samotné sociální praxi se neděje toto uctívání prvoplánově k božskému principu, přestože je ve všech třech příkladech úcta k božství přítomna. Lze při praktikování různých forem vztahu k buddhismu spatřovat velmi silný význam buddhismu právě pro aktuální sociální komunikaci, a to na úrovni *rodiny* (rodinné komunikace se silnými mezigeneračními vztahy), na úrovni *lokální komunity* (s formováním úcty k respektované osobnosti v patriarchálním smyslu) a také na úrovni formování *vietnamské středoevropské diaspory*.

Varnsdorf. V lednu 2015 to bylo sedm let, kdy začala oficiálně fungovat *první vietnamská buddhistická „pagoda“* (spíše by byl přesnější název buddhistická modlitebna v samostatné budově, která je zasvěcena jen tomuto účelu) v České republice. Stalo se tak ve Varnsdorfu.⁷ Lednové slavnosti otevření chrámu roku 2008 předcházela zajímavá pětiletá příprava.

Mnich jménem Dai Duc Thich Thanh Phuc byl požádán o pomoc při jejím založení. V roce 2005 tento mnich přijel do ČR, aby dohlížel na další konkrétní přípravy k vybudování pagody. Při další návštěvě v roce 2006 mnich začal provádět bohoslužby a také pomáhal jiným způsobem, hlavně výukou základních ceremonií. Vybral název pro tuto pagodu Thein An. V roce 2007 vznikl varnsdorfský buddhistický sbor jako občanské sdružení s názvem *Vietnamský klub sympatizantů s Buddhismem v Evropské unii*.⁸ V následujícím roce byla kolaudace zakoupené budovy (dvoupatrové vily). Mnich se zavázal, že bude pravidelně dohlížet na bohoslužby a také na chod chrámu v soulasu s vietnamskou buddhistickou radou Giao Hoi Phat Giao Vietnam.⁹ Mniši, kteří Varnsdorf navštěvují, jsou jednak misionáři a jednak školiteli těchto místních zakladatelů. V buddhistickém centru je ubytovna zařízená pro tyto účely, podobně jako i v jiných centrech v České republice, o nichž se zmíním později.

S buddhistickými počátky ve Varnsdorfu se pojí konkrétní aktivita starší ženy, která v devadesátých letech přesídlila i s rodinami svých dětí do České republiky. Právě tato žena zakoupila z rodinného majetku vhodnou nemovitost. Její životní osud je zajímavý především v tom, že se stala také rozhodujícím článkem v přesídlení celé své rodiny do ČR.

⁷ Podle sčítání lidu v roce 2001 měl Varnsdorf 16 040 obyvatel, z toho se hlásilo 14 331 obyvatel k české národnosti, 638 ke slovenské, 397 k německé, 121 k polské, 118 k vietnamské, 24 k moravské, 22 k ukrajinské a 1 osoba ke slezské národnosti. V různých informačních textech o Varnsdorfu je zmiňován fakt založení prvního buddhistického chrámu na území České republiky jako významná událost města. Srov. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Varnsdorf>.

⁸ Občanské sdružení Vietnamský klub sympatizantů s Buddhismem v EU, o.s., vzniklo: 19. 10. 2007, IČO: 22673415 Adresa: Varnsdorf, Žitavská 1904 (stejná rodina iniciovala další občanské sdružení Vietnamský klub Bonsai v EU, o.s., vznik: 18. 9. 2007, IČO: 22670254, Adresa: Varnsdorf, Národní 1750).

⁹ <http://www.giaohoi-phat-giao-vietnam.vn/>.

Stalo se to takto: Po zkušenostech s českým prostředím, které poznali nejprve její dva synové jako učňové nebo stážisti od roku 1988, a pak ona sama v roce 1992, kdy syny v ČR navštívila, uznala a rozhodla, že pro všechny její děti (3 synové a 2 dcery) a jejich rodiny bude přesídlení do bývalého Československa nejlepším řešením budoucnosti. Její rozhodnutí se brzo potvrdilo jako správné. Dětem se v podnikání velice dařilo.

Přesídlení však nebylo jednoduché, i když nepůsobilo komplikace ani tak ze strany českých úřadů, neboť akt kompletování této rodiny byl pokryt českou normou o následném přesídlení příbuzných za základě slučování rodin. Do záměrů této ženy mít v České republice všechny členy své rodiny však vstoupila tato okolnost. Jedna z dcer byla provdaná za lékaře, který nechtěl opustit svou profesi ve Vietnamu a hlavně nechtěl přistoupit na možnost pracovat jako trhovce v Čechách. Což lze brát spíše jako výjimku (znám totiž třeba případ, kdy univerzitní profesor-lékař poslal svého syna na několik let do České republiky, aby si jako trhovce vydělal peníze na svou kariéru lékaře ve Vietnamu).

V případě vietnamského lékaře z varnsdorfské rodiny se jeho manželství „dočasně“ rozdělilo, jak to bývalo časté v podobných případech, kdy oba manželé (ten ve Vietnamu a také ten přesídlený do ČR) žili v paralelním vztahu s jiným protějškem, s nímž často měli i společné potomky, aniž došlo k rozvodu a tím pádem k novému sňatku. V našem varnsdorfském případě manželka lékaře přijela v roce 1993 se svou tříletou dcerou do Čech, to znamená relativně brzo po matčině přesídlovacím plánu. Manžel-lékař zůstal se dvěma syny ve Vietnamu. Odluka trvala po tři roky. Když otec po třech letech přijel na návštěvu do České republiky a když doprovodil svou dceru poprvé do její školy, která prý na něho učinila velký dojem spolu s dalšími zážitky, rozhodl se opustit své zaměstnání a přesídlit se syny do ČR, do země lepší budoucnosti pro děti (jak to interpretovala jeho tchyně v interview).

Podle vlastního vyjádření, které mi organizátorka rodinného klanu sdělila, měla nejprve v úmyslu přispět finančně a organizačně na budování buddhistického centra ve spolupráci s pražským centrem na Sapě, kde jiná Vietnamka, taktéž starší žena, se připravovala k vybudování buddhistického stánku. Když nedošlo mezi oběma dámami k dohodě o kompetencích, rozhodla se varnsdorfská buddhistická aktivistka spoléhat na vlastní síly, a to prostřednictvím kontaktů na buddhistická centra v její rodné provincii Nam Dinh a konkrétně v jedné z nejstarších pagod Vong Cung. Odtud také pochází hlavní ideová podpora buddhistickému stánku ve Varnsdorfu.¹⁰

Potůčky. Podobně se rozhodla zbudovat buddhistickou modlitebnu v Potůčkách žena podnikající zde víc jak deset let, a to ve svém domě uprostřed obce v prvním patře. Její záměry jsou podobné jako u zakladatelky ve Varnsdorfu, avšak zřejmě s ohledem na její finanční možnosti menší než ve Varnsdorfu. Ale navíc tato žena v Potůčkách je

¹⁰ Při otevření chrámu byli přítomni mj. vietnamský velvyslanec, starosta města aj. Bohoslužby jsou pravidelně 1. a 15. každého měsíce a hlavní bohoslužby třikrát v roce: při oslavě lunárního roku, 15. července svátek vděčnosti rodičům, 15. dubna narození Buddha. Chrám ve Varnsdorfu navštěvují turisté a zájemci o buddhismus ze sousedních zemí Polska a Německa. Jedna česká zpěvačka zde natočila klip. Do povědomí rodiny zakladatelky chrámu se zapsaly návštěvy herečky Květy Fialové. (Interview 22. 6. 2009 se zakladatelkou chrámu paní Lien, překlad dr. Huong. Výzkum S. Brouček, uloženo EÚ AV ČR).

praktikující léčitelkou, která má v úmyslu tyto dvě činnosti spojit a nahradit za původní podnikání (nákup–prodej).

Cheb. V Chebu ve správní budově tržnice nalezneme v prvním patře jednu místnost věnovanou buddhistické modlitebně. Funguje od 4. května 2009 s provozní dobou od 8. hodiny do 20. hodiny.

Odrava. V Odravě působí muž čínsko-vietnamského původu. Patří mezi početnou skupinu boat people, kteří v sedmdesátých letech doputovali do Německé spolkové republiky. Z Německa, kde trvale žije jeho rodina, částečně přesídlil s podnikatelskými aktivitami do České republiky. V Odravě udržuje v komplexu hospodářských a skladištních budov buddhistický chrám. Jeho občanské sdružení s názvem Vietnamské buddhistické společenství vzniklo už 15. srpna 2005. IČO: 27007235, Adresa: Cheb, Odrava 31.

Podobná situace je v chrámu na v Praze Libuši na Sapě a také v Brně. V Dubí u Teplic zřídil vietnamský podnikatel na sídlišti ve svém bytě buddhistickou modlitebnu. Jeho záměrem je založit v Čechách první *buddhistický klášter*.

Svatý Kříž. Nejmhutnější buddhistická akce proběhla v obchodním areálu Asia Dragon Bazar – Svatý Kříž u Chebu 18. srpna 2010. Celá sešlost za účasti vietnamského velvyslance a dalších funkcionářů vietnamské ambasády, místních autorit ze samosprávných a státních institucí ČR, delegátů z vietnamských komunit nejen v České republice, ale také ze Slovenska, Polska, Maďarska a Německa. Zástupci těchto vietnamských komunit ve Střední Evropě vystupovali na této akci se zdravicemi. Ve všech projevech se probírala jednota lokálních komunit středoevropského regionu. Také pozvánka oslovovala *vietnamskou komunitu v Chebu, v celé České republice a ve Střední Evropě*.¹¹

Vietnamští diplomaté, kteří byli významným subjekty této buddhistické slavnosti na Svatém Kříži, považují za přirozenou součást své mise nejen řídit vietnamskou komunitu v České republice a starat se o její ideové sepjetí s domovem třeba prostřednictvím

¹¹ P O Z V Á N K A Buddhistický chrám Giác Dao. O letošním svátku Vu Lan k uctění matek a otců *vietnamská komunita v Chebu, v celé České republice a ve střední Evropě* s nesmírnou radostí vítá zrození buddhistického chrámu v místě tak vzdáleném od naší vietnamské vlasti. Při této příležitosti ctihodní mnichové vyslaní ústředím Vietnamské buddhistické církve spolu s věřícími a přáteli buddhismu na všech stranách světa pořádají následující tři slavnostní obřady: ZASVĚCENÍ CHRÁMU GIÁC DAO, VELKÝ OBŘAD VU LAN K UCTĚNÍ MATEK A OTCŮ ROKU 2554/2010, UVÍTÁNÍ DUŠÍ PŘI NÁVRATU Z PODSVĚTÍ. Organizační výbor oslav si dovoluje pozvat Vás. Obřady se konají v Obchodním areálu ASIA DRAGON BAZAR – SVATÝ KRÍŽ – CHEB ve středu dne 18. srpna 2010 (to je 9. dne 7 měsíce roku Tygra). Vaše účast nám bude velikou ctí a povzbuzením na cestě naší služby slovu Buddhovu. Pozdraven budiž Velký bóddhisattva. Za organizační výbor oslav ctihodný mnich Thích Trí Chon, správce chrámu; Vu Thi Thu – Hoa Tam, předsedkyně Sdružení vietnamských buddhistů v ČR; Tran Van Dang, generální ředitel Obchodního areálu ASIA DRAGON. PROGRAM SLAVNOSTNÍCH OBŘADŮ: Obřad uvítání Buddhů (vzývání duchů, aby vstoupili do soch). 09.00–11.00: Příprava na příchod Buddhů, Vzývání duchů, aby vstoupili do soch, Obětování nebeským poslům, Obětování předkům, Vzývání ochranných duchů, obětování zemřelým; 11.30–12.30: Bezmasé pohoštění; Zsvěcení chrámu Giác Dao; 14.00–16.00: Lví tanec, Slavnostní otevření chrámu, Vypuštění holubic míru a balonků, Zahajovací projev, uvítání hostů, Proslavy ctihodného mnicha správce chrámu, *Jeho excelence pana velvyslance VSR v ČR, zástupců organizací Vietnamců v ČR, Květinové dary, pozdravný kulturní program. Obřady k velkému svátku Vu Lan k uctění matek a otců: 16.00–17.00, Kázání o významu svátku Vu Lan, Obřad připínání růží a podání obětí ctihodným mnichům, Projevy citů k rodičům a předkům o svátku Vu Lan, Pozdravný kulturní program, Zakončení obřadů k svátku Vu Lan – provedou ctihodní mnichové; 17.30–18.30: Bezmasé pohoštění. Modlitby za duše zemřelých a podání obětí: 19.00–22.30: Obřady prováděné ctihodnými mnichy, 22.30: Ohňostroj k počtě všech tří svátků.*

mimořádné podpory buddhistické tradice. Jsou zároveň připraveni usilovat s českými komunisty o čistotu marxisticko-leninských myšlenek. Je to důkaz, že vietnamská přítomnost v České republice má různorodé kontakty s českým prostředím.

Příklad lze nalézt ve zprávě o 29. konferenci českých komunistů, konané 13. listopadu 2010 v Praze (to znamená krátce po buddhistické slavnosti v západních Čechách). Konference vyzněla jako kritika vedení KSČM a především kritika předsedy strany Vojtěcha Filipa, který podle referujících dostatečně nebojuje za dělnickou třídu (proletariát) proti buržoazii. Mezi zahraničními hosty vystoupil na této ideologické konferenci také **pracovník velvyslanectví Vietnamu v Praze. Referoval¹² o potřebě ideologického působení na mládež.** Přítomní přednášeli projevy se slovníkem,¹³ o němž by se dalo předpokládat, že odešel s dvacátým stoletím.

ZÁVĚR

Na první pohled drobné a nenápadné buddhistické počátky mohou vstupovat do integračního procesu vietnamského etnika v České republice a v celé střední Evropě jako důležité stabilizační prvky. Nelze sice zatím činit nějaké vážnější závěry. Můžeme však stoupající zájem o buddhismus považovat za přirozenou a z Vietnamu motivovanou a také z Vietnamu velice podporovanou součást přenosu tradice (a to nejen buddhistickou radou Giao Hoi Phat Giao Vietnam, ale také vietnamským státem, prostřednictvím třeba ambasády).

Základy buddhistické tradice, to znamená tradice respektované či vzbuzující respekt, přenášené do myšlenkové soustavy přesídlenců, zapadají nepochybně do současné tendence k posilování vietnamství, vietnamskosti. Přestože se nedá z těchto náznaků jednoznačně hovořit o ideologii, počíná vztah Vietnamců k buddhistickým praktikám mít své místo v sociální realitě jako sjednocující idea, to znamená v českých podmínkách vlastní idea jen této vietnamské komunitě. Zakladatelka a iniciátorka založení buddhistického chrámu ve Varnsdorfu na to dala svou jasnou odpověď: „*dělala jsem to proto, že zde mám pět dětí, a aby jejich děti věděly, že pocházejí z Vietnamu a Vietnam byl zde stále s nimi přítomen*“.¹⁴

Jestliže se tradice u prvních migrantů v padesátých a šedesátých letech 20. století omezovala na problematiku stravování s drobnými projevy rodinné obřadnosti při svát-

¹² Vietnamský diplomat mj. uvedl: „*Socialismus musí usilovat o získání mládeže, neboť není možná budoucnost bez mládeže. Položme si otázku: usilujeme jako komunisté o získání mládeže? Připravujeme ji opravdu pro život v socialistické společnosti?*“ Podrobněji na: <http://crtacc.bloguje.cz/870982-poznamky-ucastnika-stranicke-konference-konane-13-listopadu-2010-v-praze.php?global>.

¹³ Na konferenci se objevovaly podobné věty: „*kapitalismus je přechodným stavem společnosti, není tu navždy, po něm přijde, ať se to komu líbí nebo nelíbí socialismus... kapitalismus není nadějí lidstva, nejde reformovat... kapitalistické země vykořisťují většinu lidstva... Nečasova vláda národní poroby... Filip jako současný předseda KSČM se naprosto netřídně a bez komunistického principu dívá i na tzv. procesy v 50. letech minulého století, dokonce se netajil s tím, že dal finanční prostředky na pomník dr. Horákové... Jakeš: Je třeba, aby vedení KSČM skončilo s omlouváním se za minulost a věnovalo se realizaci nastolení socialistické společnosti místo dosavadního kapitalismu... Není čas odvolat nekomunisty ve vedení strany a nahradit je komunisty?*“ Tamtéž.

¹⁴ Interview 22. 6. 2009 se zakladatelkou chrámu paní Lien, překlad dr. Huong. Výzkum S. Brouček, uloženo EÚ AV ČR.

cích, v současné době znamená buddhismus možnost v prohlubování různých úrovní vztahu mezi členy této národnostní menšiny počínaje od rodinných zvyků, přes vztahy mezi jednotlivými lokálními komunitami až po těsnější sepejetí s Vietnamem. Zvýšený důraz na význam *tradice* pro Vietnamce se projevuje i v jiných sférách třeba materiální kultury. Stále více se do vybavení vietnamských domácností dostávají typické vietnamské předměty (včetně objemných mramorových soch transportovaných do českých zemí za pomoci těžké techniky, například jeden podnikatel v Chebu si nechal rozebrat část střechy svého domu a jeřábem dopravit takovou sochu do bytu).

Pokusy o vytvoření hlavního buddhistického centra zatím selhaly. Nejprve to byl pokus vybudovat centrum na Sapě v Praze a pak nejnověji na Svatém Kříži u Chebu v areálu tržnice Dragon, kde vznikl největší a vlastně první chrám vybudovaný jen k tomuto účelu.

Důvody, proč respektované centrum dosud nevzniklo, vězí podle samotných Vietnamců v konkurenčních postojích. V prvním případě pokusu o pražské centrum to bylo nedorozumění či nedohoda mezi iniciátorkami buddhistického dění v Praze ve Varnsdorfu.

Ve druhém a zatím posledním případě na Svatém Kříži je naděje, že toto místo by mohlo být vnímáno jako centrum (je zde vlastní budova v typickém stylu, první toho druhu v České republice), avšak jednak krátká doba od vzniku (chrám byl otevřen teprve nedávno – 18. srpna 2010) a dosud neujasněná reakce ostatních iniciátorů místních buddhistických center na možnost přijmout nějakou hlavní nadřazenou autoritu takový pokus zatím oddalují.

Autor:

PhDr. Stanislav Brouček, CSc.,
Etnologický ústav Akademie věd ČR,
broucek@eu.cas.cz